

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1996 m. birželio mėn. 15 d. / June 15, 1996

Nr. 117(23)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Gedulo ir vilties dieną minint

Vis dėlto labai gerai padarė Lietuvos žmonės, Atgimimo metais išdrįsę pagaliau viešai prisiminti ištremtuosius į Sibirą, į konclagerius, į Sovietų Sąjungos gilumą, nukankintus, badu numarintus ir Arktikos speige sušalusius mūsų tėvus, vaikus, brolius ir seseris, tas pirmųjų tremimų 1941 metų birželio mėnesį metines pavadindami Gedulo ir vilties diena. Mes visai bandėme tą visos tautos patirtą traumą vadinti: Vežimų sukaktim, Trėmimų sukaktim. Birželio įvykių prisiminimu, pagaliau stačiai Baisiuoju birželiu. Suteikdami tai suaktybi kitą pavadinimą, jie ne tik išteisinio nieku nekaltą birželį – patį gražiausią visų metų mėnesį Šiaurės Europoje, o retkarčiais ir Šiaurės Amerikoje, ir jį gražino jam tikrai pritinkančioms džiaugsmingoms šventėms, mokyklų ir universitetų baigimo iškilmėms, jaunų porų vestuvėms (ne atsitiktinai dažnai pasirenkančių kaip tik birželio mėnesio datas), Tėvo diena ir pagaliau Sekminių – didžiajai krikščioniškojo tikėjimo šventei (išpuolanti bent pusę kartų birželio, ne gegužės mėnesį). O juk buvo laikai, kada buvo smerkiamas lituanistinių mokyklų mokslo metų pabaigtuvės, įvairių organizacijų gegužinės, net ateitininkų šeimos šventė, tradiciškai ruošiamas Sekminių diena, kadangi prasmingai ideologiškai surišta su šia bažnytinė šventė. Todėl, kad kai kam atrodė tai per linksni renginiai, nesiderinantys su visuotiniu privalomu birželio mėnesio grauduliu.

Bet ne tai sudaro tikrąją šio naujo, tačiau tuoj pat prigijusio, pavadinimo reikšmę. Greičiau, kas mus pagauna, yra dviejų sąvokų sugretinimas, ir tas sugretinimas tobulai išreiškė Atgimimo laikotarpiu mūsų visų besidalintas nuotaikas: patyrėme tiek skriaudos, pakėlėme tiek skausmo ir dabar, gal kaip tik todėl, kad esame tų kančių užgūdinti, keliamės gyventi, reikalaujame laisvės, jos siekiame ir ja tikime. Gedulo ir vilties diena. Atgimimo laiku visoje Lietuvoje birželio 14-osios dienos vidurdienį sugausdavo bažnyčių varpai. O gal tai liks įtvirtinta tradicija – kaip būtų gerai. Jie skambintų ne tik mūsų neišdildomą ir išliekantį gedulą, jie taip pat kvieštų mus į ateitį, į tolesnį rūpestį mūsų tėvynės likimu, Lietuvos gerove. Jie mums kalbėtų apie viltį – tą pačią svarbiausią, bet kartu ir didžiausią žmogui Dievo suteiktą dovaną. Jeigu turėsime vilties, rytojus išauš. Jeigu ne – kas tada?

Gedulas savyje yra šventas žmogiškas veiksmas – sustojame ties blogio raiška, apmąstome jo paslaptį, paliudijame neblėstantią meilę tiems, kurie iš mūsų buvo nuožmiai stumti. Bet gedulas

taip pat tyko ir duobė – jis gali savyje užsisklęsti. Jis leidžia žmogui savo sielvarte sukristi ir gal daugiau nebesikelti. Yra ir ne tokių gražių gedulo pavidalų – kai jis virsta nesibaigiančia aimana ir į kitus, tariamai už mūsų nelaimę atsakingus, nukreiptu niekada neatlyžtančiu kaltinimu. Ironija, kad tokiais atvejais pati auka jai padaryta skriaudą tęsia ir gilina, atstumdama galimybes ją nugalėti, virš jos pakilti ir toliau gyventi.

Kaip tik tokį patirties skriaudos nugalėjimą ir ženklinio Birželio 14-osios permainingą Gedulo ir vilties dieną, iš gedulo buvo gimdoma viltis, iš kančių ir mirties – laisvės siekimas ir tikėjimas į Lietuvos ateitį. Ta viltis ir buvo tai, kas dar kartą laimėjo Lietuvai nepriklausomybę. Bet viltis kyla ir slūgsta kartu su žmogaus gyvenimą supančiom aplinkybėmis. Ir paradoksalus – tamsiomis dienomis viltis tarsi pati kūrenasi, o pasiekus šviesesnes – ji lyg atitraukia. Labai greit pamirštama, kiek ji mums kainavo, ir įbedė akis į šią dieną mes tematome tik tai, kas mūsų nepatenkina.

Taip pasitaiko ir dabartinėje Lietuvoje, toks dažnai yra ir

(Nukelta į 4 psl.)

34,260

PILYPAS NARUTIS

Susirenkame 55-ose birželio trėmimų metinėse apmąstyti lietuvių tautos egzistenciją ir pasvarstyti mūsų pačių likiminius klausimus bei kiek ir kuo praturtėjome, o gal ir – kiek ir kuo nuobagėjome.

Tenka šia proga prisiminti ir pagirti kadaise ALTo sukurtą Genocido parodą, kurią man teko nuvežti į Lietuvos muziejų. Tenka pagirti LB dabar užsimojimą ir pastangas įamžinti gyvųjų genocido liudininkų parodymus.

Lietuva pasaulyje pirmoji atpažino nacių ir juos nuteisė 1935 metais. Lietuva pirmoji pasaulyje atpažino komunistus: „geležinė uždanga“ sovietai bandė užslėpti savo piktus tautų žudymo darbus. Bet Lietuva 1941-ųjų metų sukilimu pakėlė „geležinę uždangą“ ir parodė

* Paskaita, skaityta Lietuvių Bendruomenės Cicero apylinkės ir Amerikos lietuvių tarybos Cicero skryiaus suruoštame Gedulo ir vilties dienu minėjime birželio 9 dieną Šv. Antano parapijoje, Cicero, Illinois.

Dipl. inž. Pilypas Narutis pirmuoju sovietmečiu buvo vienas iš rezistencijos organizatorių, rezistencinė veikla tęsė ir per vokiečių okupaciją. Gestapo sumintas 1943 metų pavasarį ligi karo pabaigos buvo kalintas Stutthof'o koncentracijos stovykloje. Lietuvių aktyvistų fronto, vėliau Lietuvių fronto veikėjas, Pilypas Narutis taip pat buvo ir VLIK'o valdybos narys.

pasauliui komunistų veidą – komunistinį genocidą.

Kodėl Kainas užmušė Abelį? Į šį klausimą Šv. Rašto Senasis testamentas atsako labai paprastai: „Pavydėjo!“ Pavydas sukėlė Kainui akstiną – nužudyti, ir jis nužudo savo brolį.

Ar galima taip paprastai aiškinti ir išaiškinti modernių laikų žudynių priežastį? Mes jau ir žudymo vardą turėjome pakeisti, vadiname – genocidu. Tai jau žudymas ne pavienio asmens, žmogaus, tai žudymas – tautų – genocidas. Jau ne vienas asmuo pa-ima peilį į savo ranką: ne vienas Stalinas, ar vienas Hitleris.

Stalinas sugeba įjungti valstybę – Sovietų Sąjungą: Kaino žudantį peilį išpraudžia į Komunistų partijos – NKVD, KGB rankas. Hitleris sugeba įjungti Vokietijos Reichą ir Kaino peilį išpraudžia į Nacionalsocialistų partijos – GE-STA-PO ir SS-munų rankas. Toks tad „progresas“ nuo Kaino žudymo laikų iki Stalino-Hitlerio genocido.

Susitelkiame šiandien prie paslaptingojo Stalino plano pradžios, pagal Glužausko liudijimą, Stalino užplanuoto 700,000 lietuvių tautos genocido pradžios. Atiū Dievui, Stalinas nesusėpė 700,000 ištremti bei nužudyti per birželio 13/14 dienas 1941 metais. Per keletą dienų pajėgė tik mažą dalį savo plano – 34,260 Lietuvos gyventojų ištremti sunaikinimui, kurie nuriudėjo sovietiniais gyvuliniais vagonais, prikimštais Lietuvos gyventojų, užkaltais ginkluotų raudonarmiečių saugojamais, į Sibirą... mirčiais.

Pilypas Narutis

Jono Tamulaičio nuotrauka

Prisimintina ir 1940 metų birželio 15 diena, paskutiniąją nepriklausomos Lietuvos dieną, kada dar Prezidentas susėpė pabėgti ir tauta išgyveno grėsmingą tikrovę. Anuo metu, tautai visa tai buvo didelė staigmena.

Kokia maišėtis tada buvo, ap-rašo Prezidentas Antanas Smetona, savo atsiminimuose, rašytuose 1940/41 metais ir išspaus-

dintais Margutyje 1955 metais. Prezidentas atsiduso, atsikvėpė ir nusiramino tik tada, kai basas perbrides upelį apsimovė batus ir pajuto esąs ne Lietuvos žemėje. Ko bijojo? Aišku, bijojo priešų. Bet nuostabu, kad bijojo ir savų žmonių. Bijoj, kad iš Kauno privasieji, jį sulaukys ir per prievartą grąžins į Kauną. Antanas Smetona, pirma negu sovietų kalyns, pasijuto esąs savųjų kalyns. Štai kodėl jis atsiduso ir nusiramino, tik stovėdamas Vokietijos valdomoje Prūsijos žemėje. Ir tikrai, iš Kauno pribuvo atstovai ir norėjo jį grąžinti. Norėjusius su juo kalbėtis, pakvietė jis pas save, į Prūsijos žemę, bet ne į Kybartus, į Lietuvą, kaip tie atstovai norėjo... Prezidento skubus pabėgimas iš krašto buvo ano meto pirmoji demonstracija pasauliui.

Netrukus Prezidento Smetonos keliu pasekė ir kiti: Ernestas Galvanauskas pabėgo į Vokietiją, generolas Stasys Raštikis ginklu prasiveržė į Prūsų žemę, o tokie kaip Ateitininkų Federacijos vadas Juozas Urmanas... (kaip aš savo knygoje *Tautos sukilimas* aprašiau) – „repatrijavė“... Ir sakau, Prezidento keliu pasekė vėliau ir kiti, nes Prezidentas iš savo pareigų neatsistatydino, kaip tai Sovietai bandė įrodinėti.

Maskva labai klastingai slėpė savo planus. Net ir patys pesimistiškiausi politikai iš pradžių nenumatė Maskvos genocidinio užsimojimo. Maskvos genocidu įsitikino ir visi kiti mūsų politikai tik jau vėliau, kai sėdėjo areštuoti kalėjime arba buvo gabenami į Sibirą...

Kodėl mes šiandien 55 kartą nenurimstame ir pasirenkame birželio 13/14 dieną, lietuvių tautos į Sibirą trėmimų, pamėnėjimą?

Pirmoji areštų banga buvo jau 1940 metų liepos mėnesį: kai buvo areštuoti kaip tik tie politikai, kurie bandė Smetoną susi-

grąžinti. Jie buvo labai slaptai areštuoti su šeimomis ir pavieniai, daugiau kaip 2,000 politinių Lietuvos vadų. Maskva be jokių sentimentų susėmė ir pasiuntė Sibiro link geriausius Lietuvos politikus. Matome Maskvos norą, kad nuo liepos mėnesio jau viskas riedėtų Lietuvoje aiškia Lietuvos valstybės naikinimo kryptimi. Nuo liepos mėnesio ir visuomenė jau buvo aiški, kad ir nepilnai, Maskvos klasta: ne „Smetonos diktatūros“ naikinimas, bet naikinimas Lietuvos valstybingumo – Lietuvą padarant Sovietų Sąjungos teritorijos dalimi. Oficialiai demonstratyviai ir apgaulingai pasauliui parodant, kaip – „Lietuvos atstovai“ važiuoja parsivežti Stalino saulės... Kai iš tikrųjų valstybiniai Lietuvos vadai su Juozu Urbsiu, Antanu Merkiumi... visi kartu buvo gabenami Sibiro link.

Anuo metu 2,000 vadų areštas žmonėse buvo priimtas su dideliu susijaudinimu, bet dar ir tada Lietuvoje nebuvo negalvojama, kad tai jau yra tautos genocido pradžia. Tik iš šių dienų žvelgiant iš tikrųjų matome, kad Maskvoje planuoto genocido pradžia Lietuvai buvo 1940 liepos mėn. 11 - 18 d. – Lietuvos politinių vadų areštai. Maskva visada pirmiausia nužudo vadus. Maskva pirmiausia areštuoja ir žudo politinius vadus tam, kad visuomenę pasimestų. Lengviau susidoroti su tauta, likusia be vadų. Areštavusi tautos vadus, Maskva ėmėsi ruošti Lietuvai tautos trėmimams ir pradėjo trėmimus 1941 birželio 13/14 dienomis. (Maskva tikėjo, kad Lietuvoj vadų neliko, todėl tautos sukilimas birželio 23 dieną Maskvai buvo didelė staigmena.)

Šios dienos žinojimu, kad Maskva genocidą pradėjo jau 1940 liepos mėnesį vadų areštu, patvirtiname ir slapta ankstyvą Maskvos planavimą. Tradiciniams birželio 13/14 d. minėjimais pažymime lietuvių tautos genocido pradžia, gedulą irąstą į Lietuvos istoriją. Tai yra pagrindinė šio minėjimo esmė.

1941 birželio 13/14 dienų genocidinę Maskvos operaciją Lietuvai yra ypatingai pažymėtina, kaip tie atstovai norėjo jį grąžinti. Norėjusius su juo kalbėtis, pakvietė jis pas save, į Prūsijos žemę, bet ne į Kybartus, į Lietuvą, kaip tie atstovai norėjo... Prezidento skubus pabėgimas iš krašto buvo ano meto pirmoji demonstracija pasauliui.

Netrukus Prezidento Smetonos keliu pasekė ir kiti: Ernestas Galvanauskas pabėgo į Vokietiją, generolas Stasys Raštikis ginklu prasiveržė į Prūsų žemę, o tokie kaip Ateitininkų Federacijos vadas Juozas Urmanas... (kaip aš savo knygoje *Tautos sukilimas* aprašiau) – „repatrijavė“... Ir sakau, Prezidento keliu pasekė vėliau ir kiti, nes Prezidentas iš savo pareigų neatsistatydino, kaip tai Sovietai bandė įrodinėti.

Maskva labai klastingai slėpė savo planus. Net ir patys pesimistiškiausi politikai iš pradžių nenumatė Maskvos genocidinio užsimojimo. Maskvos genocidu įsitikino ir visi kiti mūsų politikai tik jau vėliau, kai sėdėjo areštuoti kalėjime arba buvo gabenami į Sibirą...

Kodėl mes šiandien 55 kartą nenurimstame ir pasirenkame birželio 13/14 dieną, lietuvių tautos į Sibirą trėmimų, pamėnėjimą?

Pirmoji areštų banga buvo jau 1940 metų liepos mėnesį: kai buvo areštuoti kaip tik tie politikai, kurie bandė Smetoną susi-

(Nukelta į 2 psl.)

Gedulo ir vilties diena Lietuvoje 1999 metais (Tauragė)

Vytauto Butkaus nuotrauka

34,260

(Atkelta iš 1 psl.)

Stalino šešėlyje — Hitleris

Sovietinis genocidas Lietuvoje tampriai susijęs su Hitlerio planais.

Ir naciai Europos tautas (ne vien tik žydus) panašiai kaip komunistai naikino. Naciai naikino daugiau impulsyviai, protarpiais, be ypatingo planavimo, moderniau — krematoriumais. Komunistinis Sovietų Sąjungos genocidas apėmė visas tautas, buvo masiškai iš anksto paruošiamas. Lietuvos tremimai, jau nuo 1939 metų planuoti, buvo žabiškai vykdomi. Tai buvo karinė, specializuotų žmonių, profesionalų, vykdoma operacija: lietuvių tautos naikinimas išsiuntimu į Sibirą.

Ryšium su Molotovo-Ribbentropo paktu yra akcentuojama Hitlerio iniciatyva. O manau, kad, metas imti akcentuoti Stalino iniciatyvą. Įvykių raida rodo, kad Stalinas gimdė Hitleriui planavimus. Tik Hitleris, nenorėdamas prarasti iniciatyvos, kai ką vieną minutę anksčiau pradėdavo negu Stalinas. Bet Stalinas planavo ir paruošė dirvą Hitleriui.

Labai pastabiai atkreipė dėmesį Jonas Dainauskas *„Drauge“* 1995 m. rugsejo 28 d. straipsnyje „Ribbentropo-Molotovo pasekmės Lietuvai“. „1941 m. gegužės mėn. Raudonosios armijos 170 divizijų, stovėjusių Uralo, Sibiro ir Šiaurės Kaukazo srityse, gavo įsakymus keltis į naujas vietas, bet slaptumas buvo toks didelis, kad net divizijų vadai nežinojo vietovių vardų, kur jie vyksta. Rusų kariniai autoriai nurodo, kad tos perkeltos iš tolimų rytų divizijos neruošė apšaukų ir gynybos įtvirtinimų, bet apsisėjo daugiausia miškuose apie 50-60 km nuo Vokietijos sienos...“ Ir Lietuvos pasienis buvo prigrūstas Raudonosios armijos.

Stalinas aiškiai ruošė užimti Europą. O genocidas, užėmus kraštą, jau buvo okupacinės akcijos dalis — valdymas tautas su naikinant.

Kad Stalinas gimdė Hitlerio planus ir Hitleris buvo jo Stalino šešėlyje, rodo štai kas:

1. Dar Hitlerio nebuvo, kai Stalinas su savo štabu planavo pasaulio sukomunistinimą ir siuntė į visas pasaulio šalis savo komunistus. Stalinas planavo Kominterną, vėliau Kominformą, o tokius, kaip trockistai, žudė.

2. Hitlerio užsimojimai labai atitiko Stalino planus, todėl jis nusisuko nuo Vakarų, nuo Anglijos ir pasisielė būti draugu Hitleriui.

3. Hitleris aiškiu karo būdu, o Stalinas neva be karo įvedė savo kariuomenę ir pasiėmė dalį Lenkijos ir Lietuvos ir kitas teritorijas jau 1939 metais. Tad kodėl Stalino nevadinti kariuomenės jau 1939 metais?

Albertas Švenčionis (Kaunas)

„Sugrįžimas“ — 3
(Sibiro tremtinių palaikai sugrąžinami į Lietuvą)

4. Stalinas savo materialine parama Hitleriui — tie garsūs aukso rubliai už Lietuvos žemes — pilnai rėmė Hitlerio planus ir didino Hitlerio norą kariuoti. Hitleris kariavo. O kodėl nevadinti, kad tuo būdu ir Stalinas kariavo, jei rėmė ir „draugiškai“ drąsino Hitlerį: „Kariauk...“

5. Hitleriui kariaujant, Vakarai buvo silpninami. Kad Vakarai susilpnėtų — Stalinas laukė. Kariaudamas Hitleris silpo. Nusišalęs Hitleriui „į pagalbą“ jau ruošė ir Stalinas savo kariuomenę: Europos puolimui gabeno gausią kariuomenę prie Europos vakarinių sienų, Hitlerio jau užkariavę.

6. Hitlerio taktininkas buvo Stalinas taip, kaip ir Musolinis.

7. Ir dabar Maskva neatsisako žygio į Vakarus, laiko labai modernizuota kariuomenę su raketomis Karaliaučiuje, Lietuvos žemėje.)

Oficialiame kalendoriuje laikoma, kad buvusį Antrąjį pasaulinį karą yra pradėjęs Hitleris. Bet Hitlerio planams padėjo Stalinas, remdamas Hitlerį ir pasirašydamas Ribbentropo-Molotovo paktą ir kartu rikiuodamas savo kariuomenę prie Europos. Sovietinės pirmosios okupacijos metu Lietuvoje buvo draudžiama, ir mes negalėjome kalbėti viešai, kad Hitleris yra priešas.

Kai buvau šiemet Holokosto muziejuje, Washington'e, kuris nepaprastai moderniškai suplanuotas ir įrengtas, pasigedau pratarms apie Staliną ir Stalino planus ir tuo atveju šis muziejus yra siauras, nepilnas ir vienpusiškas, o tuo būdu klaidingai jaunoms kartoms pristatydamos pasaulinių įvykių raida.

Tad pradėdant kalbėti ir rikiuoti Antrojo pasaulinio karo įvykius, tie įvykiai bus istoriškai teisingesni, jei bus pradėdami nuo Stalino planų, nuo nepavykusios Stalino invazijos į Suomiją ir pavykusio Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Lenkijos dalies okupavimo.

Lietuvos komunistų partija

Lietuvos Komunistų partija 1939 metais buvo menka (LE XII, p. 299), turėjo 700-900 narių, su lietuvių mažuma. Dekanozovas papildo ją iš SSRS. Papildžius rusais iš Maskvos 1940.4.17 jau būta 3,138 nariai, o 1956 metais jau skelbiama 38,087 narių ir kandidatų (iš kurių 56% lietuvių).

Lietuvos Komunistų partija Maskvos okupacijoje atliko bjaurų vaidmenį, išdavikišką vaidmenį. Maskva naudojosi Lietuvos komunistine partija, kaip medžiotojai naudojami šunimis, medžiodami stirnelės.

Stalino valdymo įrankis visoje Sovietų Sąjungoje, kaip ir Lietuvoje, buvo Komunistų partijos centro komitetas. Nuo pirmųjų Maskvos okupacijos dienų 1940/41 metais, taip kaip ir nuo 1944 metų antrojoje okupacijoje, už genocidą Lietuvoje pilną atsakomybę neša priklausantieji Lietuvos Komunistų partijai.

Visi lietuviai, esantieji už Lietuvos ribų, kurie pergyveno pirmąją okupaciją, girdejo ir sekė 50 metų, ką darė Lietuvoje ir ką kalbėjo Lietuvos Kompartija apie Lietuvą ir apie lietuvius, esančius už Lietuvos ribų. Lietuvos Kompartija aprūpindavo komunistinę Maskvą suklustotais ir apgaulingais dokumentais, nuolat pristatė pasaulyje klaidingą okupacinės Lietuvos vaizdą ir šmeižė visus mus, už Lietuvos ribų esančius lietuvius.

Prileisime, kad esantieji dabar komunistai yra nauja generacija, neturinti ko nors bendro su Kom-

partija, kuri vykdė genocidą. Bet faktai rodo, kad 1990 metais iš Maskvos kominterno atsiųskyrusi Lietuvos Komunistų partija nėra atsiribojusi nuo Lietuvos Komunistų partijos praeityje vykdyto genocido, tautos žudymo darbų ir veiksmų, nei pasisakiusi, nei pasiteisinus, nei pasmerkusi vykdytą genocidą, bet pilnai pasisavino per Maskvos malonę gautas visas materialines ir ekonomines, ir „garbės“ privilegijas bei pensijas.

O paveldeję turtus buvę komunistai ar nedominojo dabar Lietuvos gyvenime? Bet kur dabar yra Lietuvos Komunistų partija?

Lietuvos Komunistų partijos lietsargis buvo išskėstas visą 50 metų, iki 1990 m. gruodžio 19 d. (atimti iš komunistų reikia tik trejus metus, kada komunistus ir jų darbus Lietuvoje pakeitė jiems giminingi naciai).

O kodėl sakau, kad Lietuvos Komunistų partijos lietsargis buvo išskėstas Lietuvoje iki 1990 m. gruodžio 19 d.?

Štai oficialus dokumentas — kopija iš Lietuvos Teisingumo Ministerijos su Lietuvos valstybiniu štampu:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
TEISINGUMO MINISTERIJA
į s a k y m a s Nr. 96-VO

1990 m. gruodžio 19 d.

Lietuvos Komunistų partijai pakeitus pavadinimą, perregistruoti ją kaip Lietuvos Demokratinę Darbo partiją.

Pasirašo: Ministras P. Kūris.
Seka antspaudas: „Lietuvos Teisingumo Ministerija“.

Štai, kaip dingio Lietuvos Komunistų partija nuo 1990 metų gruodžio 19 dienos. Dabar vėl prisiminti visuomenėje gerai žinoma profesoriaus Vytauto Landsbergio pastaba: „Sakoma, kad komunizmas mirė. Bet, kur jo lavonas?“ Ar LDDP yra Komunistų partijos lavonas?

Pagal demokratine tvarką ir laisvais balsavimais tautos dauguma pasisakė už LDDP. Lietuva laisva. Mes džiaugiamės nepriklausoma Lietuva ir gerbiame tautos valią. Taigi per praėjusius metus LDDP turėjo progos parodyti savo veidą.

Bet dėl LDDP dar yra daug klausimų. Ar visi LDDP atsiirbojo nuo Komunistų partijos? Ar visi LDDP pasmerkė Komunistų partiją? Ar LDDP paskelbė neturinti nieko bendro su praeities Komunistų partija? Ar LDDP susirūpinusi, kiek žalos padarė Komunistų partija Lietuvai? Kiek LDDP bandė ką nors pasakyti dėl Komunistų partijos praeities darbų ir dėl genocido? Stokioja atsakymų į šiuos ir panašius klausimus.

Atsakymą į šiuos klausimus tegu kiekvienas lietuvis pats pasieško ir tegu kiekvienas pasisako.

Milda Viskantaitė

ILGESYS

Čia gūdu, tiktai Sibiro vėjai dejuoja,
Tik kvatoja bejausmė taiga.
Čia mano trapi, basakojė jaunystė
Kenčia įkalinta ir ištremta.

O, Tėvyne, o Mama, broliai, sesutės,
O dainos pušnyuos kvapiuos,
Ar grįšiu kada, ar galėsiu priglusti
Krūtine prie žemės gimos?

Ar galėsiu, išbėgus į pievą gelėta,
Vėl nurimt nuo glamonių rasos
Ir klausytis pavasari žviesių
Lietuvos rytmetinės maldos?

Ar galėsiu, suklupus, prie Motinos kojų
Išbučiuot Jos pūsletas rankas
Ir seklyčioj, prigludus prie švento kryželio,
Išvertki jaunystės skriaudas?

Ar pajėgsiu Angarske sukepusi skausmą
Nuskandinti skaidriam Nemune
Ir taigoj išigėrusį stingdantį siaubą
Iškvėpti Lietuvos pušyne?

Nors numirt ar sugrįšiu šalelėn gimtojon?
Ar rūtos ant kapo žaliuos?
Ar galėsiu išlėtis po Tėviškės smėliu
Ir klausyt vyturelių dainos?

O Lietuva, mano šalele gražioji,
Pavergt, nuniokota svečių nekviesių,
Su Tavim mano mintys, Tavje mano viltys,
Tu — svaja nemiegotų naktų.

Tu — mano ašara, Tu — mano skausmas,
Tu džiaugsmo gelė mintyse.
Vis tiek sugrįšiu, vis tiek pareisiu,
Jeigu ne kūnu, tai nors dvasia.

Iškentėsiu aš tremtį ir badą, ir šaltį,
Iškentėsiu vergovę ir Tu.
Aš sugrįšiu gyva, Tu taip pat prisikelsi,
Nusimetusi jungą raudonų rytų!

Irkutsko moterų lageris, 1952

Ir moterys, ir vaikai,
ir seneliai — į Sibirą

34,260 — tai 1941 metų birželio
13/14 dienų iš Lietuvos ištrem-
tųjų skaičius, kuris yra Bostono

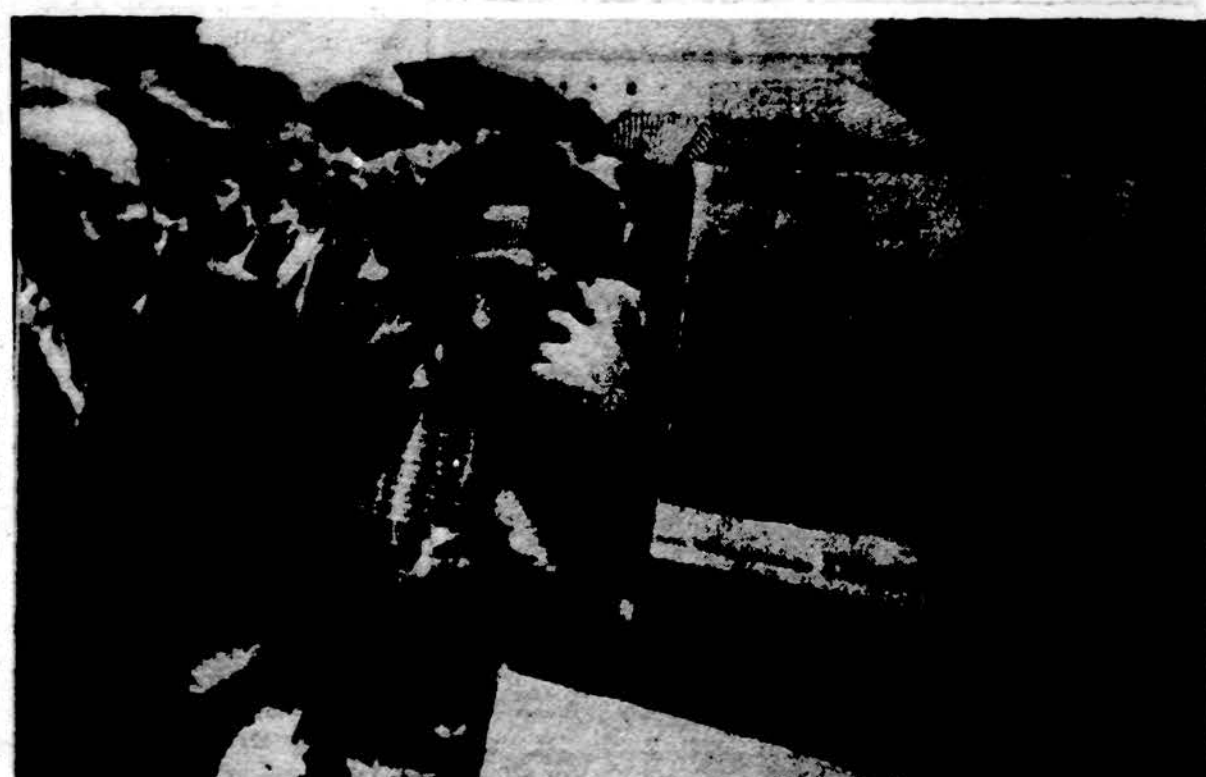
Lietuvių enciklopedijoje (XV, p. 369) įrašytas. Dėl to skaičiaus dabar ginčijamasi. Nemažai Lietuvos visuomenininkų yra įsijungę į diskusijas dėl šio skaičiaus. Bet

(Nukelta į 3 psl.)

Albertas Švenčionis (Kaunas)

„Sugrįžimas“ — 1

Albertas Švenčionis (Kaunas)

„Sugrįžimas“ — 2

Piktos ir neatsakingos išvados

JONAS PABEDINSKAS

Lietuviškoje viešumoje pasirodė teigimai, kad buvęs ambasadorius Stasys Losoraitis dirbęs ne tik anglų žvalgybai, bet ir bendradarbiavęs su KGB. Tokios išvados darytinos, pasiskaičius Lietuvių politinių kalinių ir tremtinių sąjungos išleistą knygėlę *Užkulisai* - Iš naujosios Lietuvos istorijos, Nr. 2, 1996).

Tai ištraukos iš KGB agentūrinių bylų, lietančių advokata Juliją Slavina (agentas „Charis“). Jo brolis tai tas pats Aleksandras Slavinas, nuo senų laikų prisiekęs komunistas, kuris ne per seniausiai vokiečių *Die Zeit* laikraščiui teigė, kad tik lietuviai, ir dar šiauriau už SS, naikino tydus Lietuvoje. Pastarojo dukrė M. Baublienė, KGB žmonių bendradarbė, buvo įsteigusi bene pirmąją privačią importo firmą VILBARA Vilniuje su savo kolegų pagalba.

Pristatydami šią medžiagą redaktoriai konstatuoja, kad „Agento „Charis“ (Juliaus Slavino) elgesys nebuvo tiesmukiškas ir primityvus - jam rėk kuo patįsi, kuo patįsi KGB darbuotojai, savo planus ir scenarijus daryti su Centru Maskvoje“. Dar daugiau: „Julius Slavinas (agentas „Charis“) išsilavinęs, gražiai sudėtas, patrauklus, advokatas lengvai įgydavo aplinkinių pasitikėjimą“.

J. Slavinas dirbo KGB iš idejos, todėl ne vieną sykį kartojamas jo patikinimas KGB vadovybei apie savo ištikimybę komunisto idealams iki pat mirties yra nuostabus ir tvirtas“. Ar jis buvo toks tiesiog neįtikėtinas reikšmingas „idealistas“ iš vėlyvųjų ko-

munistų tarpo, tik vienas Slavinas nežino. Bet jei jis tokiu nebuvo, tai tada visi išlikę jo raštai yra beveik niekam verti. Jis tik žaidė savanaudišką žaidimą, kad jam gyvenimas būtų lengvas ir kad galėtų, kaip agentas, išvykti į Vakarus, kada Sovietijos žlugtų jau dunksnojo nebe už kalnų.

Ne idealisto, bet savanaudžio Juliaus Slavino pranešimai neatitinka panaudojami žeminti Stasio Losoraitio atminimą. Politiko, kuris kaip tik sūlė tokią dokumentaciją vartoti labai atsargiai ir ją naudoti tikriems tauštos pasidavėjams išryškinti.

Dabar, pasinaudojant kitų primityviais metodais, norima parodyti, kad Losoraitis, besikalbėdamas su Slavinu Romoje, tapo KGB įrankiu arba bendradarbiu. Sekant ankstesniu kai kurių įpročių greit kitus kaltinti KGB kolaborantais, atsiranda dabar galimybė įtarti Losoraitį neprotinumu, naivumu ar gal net nepatriotizmu.

Atidžiai įsikaite, pastebėsime, kad Slavinas turėjo būti visa galva inteligentiškesnis ir „kulturesnis“ už KGB operatyvinius saugumo darbuotojus, kuriems jis pranešinėdavo. Pastebėsime, kad jo pranešimai apie Italiją buvo tiek geri kad pasiekdavo saugumo generolų stalą. Kadangi Losoraitis buvo tik vienas vertingas jam kontaktas (Slavinas, dr. Kazys Bobelis ir Losoraitis buvo, kiek galima suprasti, klasikai Kaune), tai jis visur ir visada Losoraitį iškėlė. Jis, pavyzdžiui, gudriai išsuka iš kelionės į Lenkiją (p. 97) ir vertina pranešime sako: „Taip pat buvo išanalizuoti agento ryšiai užsienyje ir galimybė juos panaudoti

mūsų tikslams. Agentas papasakojo apie savo ryšius Italijoje, VFR, Anglijoje, JAV - S. Losoraitis (jaunesnysis), Bobelis - VLIKo pirmininkas, grafas ir grafienė Lubenskiai Anglijoje, Klimas ir Milošas Paryžiuje, ir kiti, galintys susisiekti su Vatikano, Bžezinskiu, Kisindžeriu, bei kitais žvalgybai ir kontržvalgybai įdomiais asmenimis“. Sakė, kad turėjo gerus santykius su Tomu Venclova ir Aleksandru Štormu, bet kitur pastarusius iškritikavo - matyt, neišėjo kaip reikiant su jais susirūti. KGB generolai Slavinu patikėjo, o jis tetrėjo tik Losoraitį, užtat reikėjo prikalbėti gudriai suformuluotą teigimą, pasikalbėjimų, tokių, kurie aukštintų Slavino darbo vertę KGB akyse. Ką jie kalbėjo vienas su vienu, nežinome, bet kai kas tikrai skamba ne „losoraitiškai“. Pavyzdžiui, „S. Losoraitio nuomone, labai pavojingas yra VLIKo pirmininkas Kazys Bobelis (su šaltiniu [Slavinu - JP] kartu mokėsi gimnazijoje), kuris yra populiarus ir kurį remia plačios lietuvių emigrantų masės ir kai kurie atskirai Reigano administracijos veikėjai (apie ką kalbama S. Losoraitis nepasakė). S. Losoraitio nuomone, K. Bobelis neatsakingas ekstremistas, atsiradęs dėl dabartiniame etape pasitrujusios padėties (1984 metais - JP)“. Losoraitis taip nebūtų galėjęs kalbėti - tai yra grynas Slavino išmislas. Reikia galvoti, kad daug kas yra pateikiama, norint iškelti Slavino kontakto su Losoraitiu svarbą tam, kad jis galėtų vykti į Vakarus. Jis yra ne pirmas improvizavęs KGB raportus, nes Washington'e sėdėję pora KGB kari-

Povilas Puzinas

1941 metų birželio tremimai

Povilo Puzino darbų paroda atidaryta šiandien, birželio 15 diena, 7:30 v.v. Lietuvių dailės muziejuje, Pasaulio lietuvių centre, Lemont, Illinois.

ninkų neseniai viešai prisipažino, kaip jie įmantriai apie jų pačių iš pirmo išlauztus susitikimus pranešinėjo Maskvai.

Išsilavinusiam Sovietijoje advokatui, su dideliais gabumais stebėti aplinką, atrodo, buvo įmanoma pristatyti reikalus dėl jo kelionių taip, kaip jam reikėjo. Kas žino, gal jis kombinavo tapti dvigubu agentu per Losoraitį ar net per Kisindžerį... jei būtų pradėjęs tikėti savo paties pasakėmiais.

Juk tokie siekia tarnauti tiems, kurie daugiausia moka... o dėl to sugalvoti kokius įdomius pranešimus, truputį paprakitavus, įmanoma.

Nepatikrinus - kiek tie raštai verti? Neatsakingai darant išvadas, kiek padaroma žalos? Per dažnai, atrodo, užuot ieškojus tiesos, šita medžiaga virsta ginklu prieš kitą nusiuteikusius. Kada iš tikrųjų šitie dokumentai turėtų tarnauti tikriems išdavikams išaiškinti.

Balys Auginas

UŽ KĄ?

Traukiniai, traukiniai, traukiniai...
O juose - kaliniai, vergai, kaliniai...
Suimti, vėžami, nekalti
Iš Tėvynės savos ištremti -

Ir dejuodami dunda vagonai,
Rauda reikiem ratų vargonai:
- Nekalti, nekalti, nekalti,
Surinkti, užkalti nevilty -

Tyli saulė laukuos alpdama,
Verkia kūdikis, rauda mama,
Dūsta žmonės, vagonuos mirštą,
Dunda ratai: Už ką ir už ką? -

Rymo miškas tylus pakely,
O namai jau paliko toli -

Ir kiekvieną birželį suošia klevai:
- Tu iš taigų ir tundrų dar vis negrįžai...
Kai užplūdo Tėvynę vergijos skėriai -
O, nekaltas lietuvi, už ką tu mirei? -

34,260

(Atkelta iš 2 psl.)

daugiau išskomas skaičius, o ne žmonės. Nors yra ir labai gražių pragiedrulių. Mačiau pradėtą sudaryti Lietuvos tremtinių sąrašą. Bet dar daug naršoma po KGB popierių liukilyną, to liukilyno skaičiai sensacingai spausdinami, su komentarais ir be jokių komentarų, bet tos KGB celės Vilniuje, kuriose Lietuva buvo kankinama, naikinama. Čia pat yra dar gausūs gyvi liudininkai - Lietuvos kovų ir genocidų Maskvos veiksnių liudininkai. Ar galima vadinti susirūpinimu lietuvių tautą ir jos nuostolius, jei jūntame, kad nekreipiamas valstybinis dėmesys į Sibiro kankinius, ir sužinojome, kad Lietuvoje gyvenantieji buvę KGB karininkai gauna didesnes pensijas už Sibiro tremtinius?

O čia, už Lietuvos ribų, jau rūpestį kelia skelbiama nauja idėja, kad tik archyviniai popieriai byloja apie istoriją... O liudininkais pasitikėti negalima, nes esą jie nepilnai teisingi.

Iki šiol istorikai džiaugdavosi, galėdami atsiremti ir į liudininkų parodymus. Dabar straipsnyje „Istorijos politizavimas išeivijoje“ (mano klausimas - PN) ir „Lietuvoje“ *Akročiūcas* 1996.1.1, Nr. 19.275). Saulius Sužiedėlis jau skelbia: „Stengiamiesi atstatyti praeitį, istorikai pirmiausia remiasi archyvine medžiaga (mano pabrėžta - PN) paprasčiausiai todėl, kad jiniai nustato, ką žmonės rašė ir galvojo, o ne ką jie sakėsi galvoje, darę ir mažą po daugelio metų, kuomet būna pagunda tikrovę pasukti sau naudanga linkme“. Ir dar tokią sprendimą: „atsisakymas ir gyvi liudininkai... negali atstoti kritiško archyvinės medžiagos tyrimo“ (mano pabrėžta - PN). Netinau, kodėl Saulius Sužiedėlis vartoja daugiskaitę „istorikai“ ir neduoda kitų pavardžių, o tik save patį.

Nežinau, kodėl šiame straipsnyje Saulius Sužiedėlis įrodinėja ir, kad istorija yra tikras mokslas, toks pat kaip fizika, chemija ar matematika. Ar todėl, kad jis pats abejoja, ar todėl, kad fizikai, chemikai ir matematikai žmonių liudininkų iš viso nereikia? Kai sako, kad liudininkais negali remtis ir negali pasikliauti istorikai, tai taip ir nežinau, kaip atrodytų teismai be liudininkų? Saulius Sužiedėliui, reikia archyvinių popierių, o ne liudininkų. Aš manau, kad Saulius Sužiedėlis tikrai turės darbo, nes archyvinių popierių prikurti Maskva, ypač stalininė Maskva, buvo ir yra tikra specializacija ir jų prikūrė labai daug. Tenka palinkėti tik sėkmingo darbo...

O dėl kitų archyvų: negi tuos archyvinius popierius rašė kažkokie neklystantys dievai, o ne žmonės. O, tikrai! Sovietinius archyvus gamino tikrai ne žmonės, o sovietiniai KGB-istai!

Keista ir gaila. Dabar, kada dar likę tiek gyvų liudininkų iš nacių ir sovietų pragarų, mokslo vardan įnešamas sąmyšis, didelis sąmyšis. Skelbiama, kad negalima pilnai pasitikėti liudininkais.

Pamąstykite dabar ir jūs, už Lietuvos ribų esantieji liudininkai, kurie čia dar sėdite ir dabar dar galite paliudyti, pasakyti, kodėl pasitraukėte 1944 metais įs į kiti iš Lietuvos... O kai jūs nebūsite? Liks tik KGB „archyviniai dokumentai“, kuriuose yra, kaip žinote, įrašyta ir jau liks amžiams įrašyta - „Iš Lietuvos 1944 metais pasitraukė fašistai, liaudies prieštai...“ Arba... „išvešti iš Lietuvos į Sibiją buožės, prostitutės ir t.t.“ Štai kur reikia susirūpinti, kai tokiais archyvais bus klaidinami mūsų vaikaičiai.

Grįžkime prie ypatingo darbo, prie kurio dabar taip intensyviai daug kas įsikišę praktuoja, ir klausime, kiek nustatama dabar nuo skaičiaus 34,260 - 1940/41 metų tremimo skaičiaus.

Povilas Puzinas

Pabėgėlis su kūdikiu

Šia tema yra daugybė knygų. Vėliausioji - Arvydo Anušausko *Lietuvių tautos sovietinis naikinimas 1940-1958*. Anušauskas duoda (p. 137) lentelę 1940 ir 1941 m. birželio 13/14 d. „Genocido aukų skaičiai“. Jo surinktas per 1940/41 metus sunaikintų ar ištremtųjų skaičius - 31.000. Sumini Vytauto Vardžio skaičių - 34.000. [domi Anušausko pastaba (p. 108): „skaičiaus patvirtinimo neverta ieškoti NKVD ar NKGB dokumentuose“. Jis nurodo: „P. Gladkovo ataskaitoje - 17.485; tokių tariamo ataskaitos tikslumu buvo siekiama pridengti tikrųjų tremtinių skaičių...“

Aš lieku prie 34,260 Lietuvos gyventojų į Sibiją tremimo skai-

čiaus. Šis skaičius buvo diskutuojamas 1941-1942 metais Kaune. Po sukilimo, pamačius sovietinio genocido pasekmes, rašytojas Juozas Senkus, dr. Broniaus Stasiukačio iniciatyva, buvo prašytas LAF Štabo pradėti rinkti genocidinė medžiaga, pritarė Juozas Brazaitis, ejo Ministro pirmininko pareigas, ir Senkus suorganizavo geriausius to meto profesionalus taltininkus ir turėjo Vyriausybės užnugarį tam darbui. Skaičius 34,260 skaičius yra labiausiai patikimas, surinktas anksčiausiu po pirmojo Sovietų įvykdyto genocido Lietuvoje metu. (Kiek žinau, buvo renkama tremimų įrodomoji medžiaga. Buvo ne tik suskaičiuoti ir vagonai, berods, apie 900-1.000, buvo priimta 35/per vagoną

talpos žmonių vidurkis, bet buvo ir išklausyta daug liudininkų ir surinkta daug parodymų. O jei imti vidurkį, tai gali būti ne tik mažiau, bet ir daugiau.)

Sovietinio genocido muziejus būtinas

Kai kuriems Holokosto istorikams kažkaip užsičiaupia burna, kai pradeda kalbėti apie komunizmo genocidą. Lyg kalbant apie komunizmo vykdytą genocidą, sumažinama nacių genocido reikšmė.

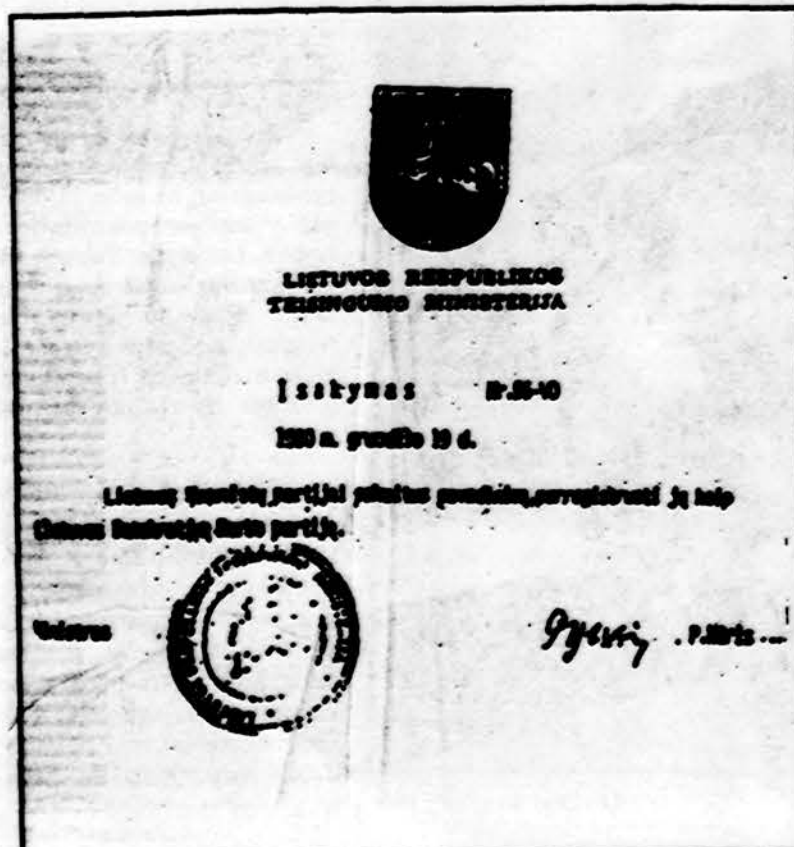
Jei nueisite į Holokosto muziejų Washington'e, pastebėsite, kokį įspūdį palieka įrengti pasikalbėjimai su liudininkais. Jų klausosi visi, įrengti liudininko pasakojimai, tai didžiausias efektas. Lietuvos kančių istorijoje reikia ir būtina įamžinti parodymus gyvųjų liudininkų, likusių dar gyvų iš žiaurios Sibiro vergovės ir kacetų išgyvenimų.

Iš tikrųjų, Holokosto istoriškai duomenys, nepamirint sovietinio genocido, ne tik yra blankūs, yra ir net klaidinantys. Holokostas

Vokietijoje prasidėjo tik tada visa savo pilna jėga, kai Stalinas su Hitleriu oficialiai susitarė. Pirmuosius pavyzdžius holokostui davė Stalinas, ne tik Katynos miške žudydamas Lenkijos karininkus ir kareivius, bet, kaip mes žinome, anksti prieš tai žudydamas ukrainiečius ir kitas tautes ir net vokiečius iš Dunojaus baseino ištremdamas į Sibiją.

Ir lietuvių tautos genocidas 1940-1941 metais, komunistų partijos ir Stalino pradėtas Lietuvoje, yra pirmasis pasauliui parodytas genocidas ir daug daug sūktens negu po to nacių pradėtas. Tad tik nuo komunistų genocido pradėta genocido istorija yra ir bus pilna praėjusio penkiasdešimtmečio Europoje vykdyto genocido istorija.

Kai Washington'e šalia dabartinio Holokosto muziejaus bus pastatytas ir sovietinio genocido muziejus, bus suteiktas pilnas praeities vaizdas ateinančioms kartoms. Lietuva turėtų būti viena iš pagrindinių iniciatorių komunistinio genocido muziejaus Washington'e pastatymui.

Vytauto Šeštausko-Gulbino fotografijų paroda

ASTA KRIŠTOPIENĖ

Vytauto Šeštausko-Gulbino, fotomenininko iš Kauno, paroda vyksta Čikagos Čiurlionio galerijoje nuo gegužės 17 d. iki birželio 30 d.

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas gimė 1950 metais darbininkų šeimoje. 1973 metais baigė Vilniaus BGAM mokyklą, išgijo fotografo specialybę. Dirbo fotografu įvairiose mokslo įstaigose, knygų leidyklose, bendradarbiavo spaudoje. Nuo 1977 metų yra Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys.

Reikšmingiausi kūrybiniai darbai: ciklas „Transformacija“, sukurtas 1986 metais; ciklas „Egzistencija“, sukurtas 1994 metais.

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas dalyvavo parodose Lietuvoje, Ispanijoje, Japonijoje, Kanadoje, Brazilijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, JAV. Svarbiausias apdovanojimas: Grand Prix XVIII foto bienalėje Poznanėje, Lenkijoje, 1986 metais. Parodos, vykstančios Čiurlionio galerijoje, tema – egzistencija. Paroda rengia Budrio lietuvių foto archyvas.

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas

Iš ciklo „Egzistencija“, 1994

Egzistencija – per amžių žmogui išskylanči pasirinkimo būtinybė: tarp gėrio ir blogio, tarp buvimo ir išnykimo. Šioje metafizinėje riboje tarsi žmogaus tobulumas ir tvirtumas tampa esatim prieš lemiamą apsisprendimo momentą. Tik savo dvasinės energijos pastangomis, aukos kaina jis gali laimėti tą kovą.

Ciklas „Egzistencija“ – reakcija į kasdien vis labiau didėjančią mūsų dvasinį nuosmukį, moralės normų nepaisymą. Tai – noras išiekti mūsų sąmonėje šviesą ir priversti susimąstyti apie gyvenimo prasmę. Tai – viltis, kad mes pakilsime iš nuopolių...

Šis ciklas gimė seniai, bet viešai parodyti galėjau tik dabar. Matydamas dalies visuomenės dvasinį ir moralinį nuosmukį, negalėjau likti abejingų ir išpareigojau sau sukurti fotografijų ciklą, kuriame išsakyčiau savo nerimą. Per metaforas, simbolius rodau žmogaus gyvenimo trapumą, laikinumą ir tuo pačiu – o tai svarbiausias šio ciklo tikslas – teigti: gyvenimas turi būti prasmingas, žmogus savo gyvenimu privalo eiti į šviesą, privalo dvasiškai tobulėti, kad įvykdytų savo, kaip homo sapiens egzistencijos faktą, jam Dievo suteiktą misiją. Etikos ir moralės principai žmogui turi būti esminiai, kitaip mes jau nebebūsim žmonių – mąstančių – visuomenė.

Tokią tikslą turėdamas aš ir kūrėu šį fotografijų ciklą (nors puikiai suprantu to darbo don kichotišką prasmę).

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas

Iš ciklo „Egzistencija“, 1994

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

mūsų, užsienio lietuvių, žvilgsnis į tėvynę. Bet juk čia negalima sustoti – jeigu mylėjome vieni kitus, kenčiančius, vargstančius ir prispaustus, ar taip pat neturime mylėti ir tada, kai jau beveik ranka galime šviesesni, nepriklausomą ir savarankišką, laisvą ir pasiturintį gyvenimą (tuo tarpu, aišku, dar ne visiems – bet kas klūdo rūpintis ir kovoti, kad jį toks taptų visiems lietuviams?) pasiekti? Štai kada viltis reikalinga, nei kiek turbūt nemažiau, negu taisybių ir slogučių pilnais okupacijų metais.

Bet tą viltį kurstyti, ko gero, yra sunkiau net negu tą pasipriešinimo priešpaudai ir kovos prieš ją dvasią, kuri buvo tokia gyva mūsų tarpe daugiau nei penkiasdešimt metų (kaip įtaigiai liudija, kad ir Pilypas Narutis straipsnis šios dienos laikraščio puslapiuose). Tačiau pasirinkimo turbūt nėra: gerai visų žinomas posakis „kur gyvenimas, ten yra ir viltis“ lengvai apvertiamas: „kur nėra vilties, nėra ir gyvenimo“. O ko, ko, bet Lietuvai, o tai reiškia sau patiems, norim gyvenimo. Gyvenimo, laisvės ir laimės...

Tačiau vėl... Kokia nors patirta skriauda, net ir tada, kai nesame visiškai nekalti, kai galbūt buvo sąveika tarp mūsų pačių ir mus skriaudusių, vis dėlto išsirežia į mūsų sąmonę, įtaigauja visą likusį gyvenimą, o kartais jį net iš pagrindų suvilioja. Tad ką galima sakyti apie patirtį tų žmonių, kurie savo skriaudėjams nieku būdu nebuvo nusikaltę, kurie jų net nepažino, bet buvo išplėsti iš savo namų, sugrūsti į gyvulinis traukinių vagonus, nuvežti į vadinamas „stovyklas“ ir ten nudyti ar numarinti (kaip Europos žydai Hitlerio Vokietijos „aparatchikų“, kaip lietuviai, latviai ir estai Stalino Sovietų Sąjungos). Gerai, kad nuo 1941 metų birželio kiekvienais metais mes prisimename tuos nelaiminguosius, gerai, kad ir dabar juos minime, ir svarbiausia, kad niekada nenuostume jų minėti. Jeigu galima pasitelkti hebraiskąjį teologinį dešinį šiuo atveju – tai norėtusi pabrėžti, tie nukankintieji ir mirusieji yra tol gyvi, kol mes juos prisimename.

Gal todėl mums nepritiktų rūgėti, kaip galbūt gana dažnai darome, kad žydai vis negali užmirti to, kas atsitiko didžiajai jų tautos daliai vokiečių slaptųjų Europoje laiku. Kaip jie gali užmirti? Ar mes turime užmirti, kas mums buvo pradėta daryti 1940 metais ir tęsėsi toliau ir toliau? Ar turėtume užmirti? Niekada. Juk, kaip sako vienas amerikietis romanistas Saul Bel-lo romano veikėjas: „atmintis – tai pats gyvenimas“. Žmogiškos bendruomenės, t.y. vienos kurios tautos, atmintis susideda ne vien iš giedrių jos prisiminimų – Mindaugo karūnavimo, Žalgirio mūšio, 1918 Vasario šešiolikto akto, Kovo vienuoliktosios, bet taip pat, ir galbūt stipriau – iš tokių momentų, kaip 1963 metų sukilimas, Kražių skerdynės, spaudos draudimas, nepriklausomybės kovos, 1941 metų tremimai, bet tuoj pat jį sekė 1941 metų sukilimas, lietuvių priverstinis išsisklaidymas po pasaulį (ar nevertėtų atsiminti, kad tai nebuvo vien tik bėgimas į Vakarų, tai buvo ir išvežtųjų bandymas prigyti Sibire ir kitose Sovietų Sąjungos srityse), partizaninė kova, tęsusi nuo 1944 iki bent 1963 metų, Sąjūdžio veiklos ir lietuvių delegacijos į Maskvą, Sovietų Sąjungai „persitvarkant“, žmonių asmeninė rizika, Sausio tryliktoji 1991 metais, Medininkai 1991 metų

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas

Iš ciklo „Egzistencija“, 1994

liepos mėnesį. Kiek daug žmonių, kiek daug rizikuodami, o nemažai ir savo gyvybes atiduodami, laimėjo mums tai, ką šiandien turime – nepriklausomą Lietuvos respubliką.

Visa tai dar tebėra gyva mūsų sąmonėje ir, tikėkimės, visa tai mes perteiksime savo vaikams ir vaikaičiams. Jiems reikia uždėti šią atminties našta, kad jie galėtų vadintis lietuviais. Ir dėl to, kaip yra liūdna, kad iš Lietuvos nuolat girdime skundus tų be galo pasaulio politinių vingių nukriausių žmonių – ištremti į Sibirą, ištvėrę nežmoniškas kančias, nieko kito taip nenorėdami, kaip grįžti į savo tėvynę, Lietuvoje jie sutiko atšiaurumą, norą jų paprasčiausiai nematyti. Jiems tiesiama skriauda, jie ir toliau šalinami iš visuomenės ir ekonomikai apleidžiami.

Bet kur tada esame mes visi? Jeigu Gedulo ir vilties diena ką nors turi reikšti, tai tikrai ji turėtų sužadinti visų mūsų pastangas išsirutinti tiems mūsų tautos nelaimingiesiems, iš kurių buvo atimta jaunystė, viso žmogiško gyvenimo pažadai, laisvė, sveikata, tėvynė, nors jų senatvę padaryti ne tokia sunki. Gedėti nepareikalauja labai daug iš gyvųjų – reikia susikaupti, reikia dalyvauti pamaldose, nueiti į minėjimą. Viltį puoselėti – reikalauja labai daug, reikia savo vaizduotės pagalba įsijausti

40-oji Lietuviškų studijų savaitė Dainavoje

Sekmadienis, birželio 23 – dalyvių atvykimas, susipažinimo vakaronė.

Pirmadienis, birželio 24 – Pranešimai Lietuvių Bendruomenės rūpesčių temomis. Kalbės: inž. Juozas Ardy, dr. Zigmas Brinkis, Birutė Jasaitienė, Liūda Rugienienė. 40-ies savaitių prisiminimai: dr. Kazys Ambrozaitis, Juozas Baužys, Vytautas Maželis ir kt.

Antradienis, birželio 25 – Pranešimai apie 1995 metų LFB konferenciją, jos nutarimus. Informacija apie pasirodymus Seimo rinkimams. Dr. Vytauto Bieliausko paskaita: Lietuvos partijų ir Seimo rinkimų psichologija.

Trečiadienis, birželio 26 – 55-erių metų sukaktis nuo 1941 metų sukilimo. Kalbės dr. Adol-

is tai, ką tie nelaimingi žmonės turėjo išgyventi, reikia pasiryžti jų bylą ginti ir pagaliau – jais, kiekvienu iš jų atskiru žmogum, pradėti rūpintis – kad nors jų gyvenimo pabaiga būtų šviesesnė negu tai, ką jie patyrė, būdami nesuprantami parinkti tarnauti šio šimtmečio politinių jėgų, o gal tiksliai egzistencinio blogio, siausmui.

fas Damušis, inž. Pilypas Narutis, dr. Kazys Ambrozaitis, dr. Valdas Samonis. Dr. Kęstutis Skrupskelis paskaita: Pilnutinės demokratijos galimybės Lietuvoje. Advokato Jono Kairevičiaus (Kaunas) paskaita: Lietuvos kelias į pilietinę valstybę.

Ketvirtadienis, birželio 27 – Priėmimo Lietuvos ekonomijos temomis kalbės dr. Valdas Samonis ir ekonomistas Jonas Pabedinas. Dr. Antano Musteikio paskaita: Laisvės alejos ir jų paunksmės. Dr. Antano Grinos paskaita: Lietuvos bankai ir užsienio ekonomikos politika.

Penktadienis, birželio 28 – Adv. Jonas Kairevičius ir adv. Povilas Žumbakis kalbės apie Lietuvos teismus, teisininkų problemas ir apie teisinę valstybę. Apžvalginiai pranešimai apie Lietuvos partijas, pasirodymą rinkimams ir nuotakas Lietuvos: Algis Raulinaitis, Marija Remienė, Antanas Sabelis.

Šeštadienis, birželio 29 – Simpoziumas išievojimo periodinės spaudos klausimais, dalyvaujant mūsų laikračių redaktoriams, žurnalistams. Antras simpoziumas – mūsų jaunosios kartos ateities klausimu. Vakare – savaitės užbaiga su literatūrine ir muzikine programa.

Kiekvieną vakarą – vakaronės su pokalbiais, pranešimais, vaizduojamųjų rodytu, dainomis ir kt. Paskaitų laikas ir dienos dar gali keistis. Dalyviai prašomi atnešti savo nuotraukų iš buvusių 40-ies studijų savaitių: bus rengiama parodėlė.

Kambarius dar galima užsitikrinti, registruojantis pas Viktorą Naudžį (tel. 312-275-4222) arba pas Marytę Petrulienę (tel. 313-525-0294).

• Dr. Arvydas Žygas, nešeniai grįžęs iš Lietuvos, atnešanti penktadienį, birželio 21 dieną, 7 val. v. kalbės Pasaulio lietuvių centre, Lemont'e: Tema: „Lietuvos jaunimo kultūrinė ir dvasinė krizė“. Pasaulio lietuvių centro renginių komitetas kviečia visuomenę atsilankyti ir pasiklausyti įdomios ir labai aktualios paskaitos.

• Smuggled Art / Slaptojo meno paroda uždaroja šeštadienį, birželio 15 d. Kvietiame pasinaudoti paskutine proga pamatyti geriausią Lietuvos dailininkų tapybą, grafiką ir fotografiją iš Amerikos privačių kolekcijų bei muziejų. Paroda veikia kasdien, nuo 10 val. r. iki 4 val. p.p., Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje.

Vytautas Šeštauskas-Gulbinas

Iš ciklo „Egzistencija“, 1994